

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Tadeusz Dziuba

KNO.410.008.01.2019

Pan Jarosław Gowin
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/025 „Finansowanie badań podstawowych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego ¹ ul. Wspólna 1/3, 00-529 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jarosław Gowin, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego ² od 16 listopada 2015 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Lena Kolarska-Bobińska – od 3 grudnia 2013 r. do 16 listopada 2015 r. Barbara Kudrycka – od 16 listopada 2007 r. do 27 listopada 2013 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Nadzór Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nad Narodowym Centrum Nauki
Okres objęty kontrolą	2011-2018
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
Kontrolerzy	1. Beata Stephenson, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/53/2019 z 27 września 2019 r. 2. Konrad Kobyłko, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/49/2019 z 18 września 2019 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dalej: Ministerstwo lub MNiSW.

² Dalej: Minister.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2011-2018 nadzór Ministra nad Narodowym Centrum Nauki⁵ był wykonywany w sposób rzetelny i zgodny z przepisami prawa, z wyjątkiem ograniczonego weryfikowania spełniania przez członków Zespołu Identyfikującego oraz Rady NCN wymogów dotyczących przeciwdziałania konfliktowi interesów, powołania do Rady NCN (przy uzupełnianiu jej składu) osoby z niewłaściwej grupy dziedzin nauki oraz częściowo nieprawidłowego ogłaszania komunikatów o powołanych członkach Rady NCN.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauk*⁶ Minister przekazał do NCN umowy dotyczące projektów badawczych oraz zadania realizowane w formie projektów międzynarodowych niewspółfinansowanych, z zachowaniem terminów określonych w ww. ustawie. Minister, wypełniając ustawowy obowiązek powołania Pełnomocnika do spraw utworzenia NCN, zapewnił funkcjonowanie Centrum do czasu wyłonienia Dyrektora NCN. Terminowo powołał Zespół Identyfikujący Członków Rady NCN⁷, jak również poprzez wskazanie swych przedstawicieli zapewnił wymagany skład komisji niezbędnych do właściwego przeprowadzenia konkursów na stanowisko Dyrektora NCN i zastępcy Dyrektora NCN. Minister powołał członków Rady NCN spośród kandydatów zgłoszonych przez Zespół Identyfikujący oraz powołał wyłonionego w drodze konkursu Dyrektora NCN, ustalając jego wynagrodzenie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Minister prawidłowo wypełniał ustawowe obowiązki wynikające z nadzoru nad działalnością NCN. W latach 2011-2018 dwukrotnie przeprowadził kompleksową kontrolę obejmującą m.in. gospodarkę finansową Centrum i monitorował realizację zaleceń pokontrolnych. Ponadto dokonywał zatwierdzenia sprawozdań finansowych NCN, a po zasięgnięciu opinii gremiów reprezentujących przedstawicieli nauki i szkolnictwa wyższego, w sposób rzetelny dokonywał oceny działalności Centrum.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Nadzór Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nad NCN

Opis stanu faktycznego

1. Artykułem 48 ust. 1 pkt 1-3 oraz ust. 2 ustawy wprowadzającej reformę systemu nauki nałożono na Ministra obowiązek przekazania do NCN umów dotyczących realizacji projektów badawczych dotychczas procedowanych w Ministerstwie. Powołana wyżej ustawa przewidywała trzy terminy przekazania do NCN realizowanych projektów, uzależniając datę ich przekazania od okresu, w którym zawarto umowę na finansowanie⁸. Łącznie przekazano 8 565 projektów⁹. Przekazanie każdej z umów dokumentowane było protokołem przekazania projektu badawczego, w którym zawarto informację m.in. o przekazywanych dokumentach, stanie realizacji projektu i stanie finansowania projektu, w tym środkach finansowych przekazanych NCN przez Ministerstwo. W wyniku badania 683 protokołów

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: NCN lub Centrum.

⁶ Dz. U. Nr 96, poz. 620, ze zm., dalej: „ustawa wprowadzająca reformę systemu nauk”.

⁷ Dalej: Zespół Identyfikujący lub Zespół.

⁸ Zgodnie z powołaną ustawą Minister miał przekazać projekty w terminie do 1 kwietnia 2011 r. dla umów zawartych od 1 stycznia 2010 r.; w terminie do 1 lipca 2011 r. dla umów zawartych w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r.; oraz w terminie do 1 października 2011 r. dla umów zawartych w okresie od 1 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2008 r. Dodatkowo Minister do 1 kwietnia 2011 r. miał przekazać zadania realizowane w formie projektów międzynarodowych niewspółfinansowanych.

⁹ Z czego 4 014 projektów badawczych i 400 niewspółfinansowanych projektów międzynarodowych w dniu 28 marca 2011 r., 2 762 projektów w dniu 27 czerwca 2011 r. oraz 1 389 projektów w dniu 30 września 2011 r.

przekazania (tj. 8%) stwierdzono, że Minister przekazywał projekty z zachowaniem terminów wskazanych w ustawie wprowadzającej reformę systemu nauki.

Minister, zgodnie z art. 48 ust. 4 ww. ustawy, miał prowadzić postępowania dotyczące projektów badawczych wszczęte i nie zakończone wydaniem decyzji do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o *Narodowym Centrum Nauki*¹⁰ (tj. do dnia 1 października 2010 r.). Do tego terminu bez rozstrzygnięcia pozostało 2 789 wniosków o finansowanie projektów. Minister przyznał środki finansowe 2 788 projektom na łączną kwotę 548 874,4 tys. zł. W przypadku jednego projektu nie zawarto umowy o finansowanie, ponieważ beneficjent wycofał się z jego realizacji. Umowy o realizację i finansowanie projektów badawczych, na podstawie rozstrzygnięcia Ministra, zawierał Dyrektor NCN.

(akta kontroli str. 1199-1201, 1209 – plik nr 24, 1575, 1793-1797)

2. Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy o NCN Minister powołuje na okres czterech lat Zespół Identyfikujący, który wskazuje kandydatów na członków Rady NCN. Decyzją nr 9/2010 z dnia 1 października 2010 r., zgodnie z ww. przepisem, Minister powołał pięcioosobowy Zespół, tj. w terminie umożliwiającym wyłonienie kandydatów do Rady NCN.

(akta kontroli str. 30-36)

W dniu 20 października 2014 r., po upływie pierwszej kadencji, Minister powołał na okres kolejnych czterech lat Zespół Identyfikujący w zmienionym składzie. Przed upływem ww. kadencji, tj. w dniu 9 lutego 2018 r., Minister odwołał czterech członków Zespołu Identyfikującego, powołując na ich miejsce kolejne osoby mające pełnić tę funkcję do końca drugiej kadencji Zespołu, tj. do dnia 20 października 2018 r. Powyższe zmiany były następstwem przekazanych w dniu 22 grudnia 2017 r. i 19 stycznia 2018 r. przez Dyrektora NCN informacji o nieprawidłowościach w realizacji projektu badawczego, którego kierownikiem był jeden z członków Zespołu Identyfikującego. Minister wyjaśnił, że z uwagi na fakt, że Zespół ma charakter wspierający Ministra w procesie wyboru członków Rady, a wybór kandydatów leży w wyłącznej gestii Ministra, po analizie sprawy wyraził on wolę całkowitej zmiany składu Zespołu.

Wśród powołanego w dniu 21 listopada 2018 r. kolejnego składu Zespołu Identyfikującego czterech z pięciu członków pełniło tę funkcję także w poprzedniej kadencji (rozpoczętej w dniu 9 lutego 2018 r.). W dniu 25 lipca 2019 r. Minister, w związku ze śmiercią członka Zespołu Identyfikującego, uzupełnił skład Zespołu, zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy o NCN.

(akta kontroli str. 1219-1233, 1291,-1295, 1593-1660, 1875)

Z wyjaśnień udzielonych przez panią Annę Wellisz, Zastępcę Dyrektora Departamentu Nauki w MNiSW, wynika, że od roku 2014 kandydatury wskazane przez Ministra są sprawdzane w elektronicznej bazie danych Ludzie Nauki¹¹. Departament Nauki weryfikuje, czy wskazane zostały osoby o uznanym światowym dorobku naukowym, aktywne zawodowo i prowadzące badania naukowe, reprezentujące różne dziedziny nauki i środowiska.

(akta kontroli str. 1204, 1234-1295)

W 2010 r. jednostki naukowe posiadające odpowiednią kategorię naukową¹² oraz organizacje reprezentujące środowisko naukowe w sposób poprawny formalnie

¹⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1384, dalej: ustawa o NCN.

¹¹ Baza danych Ludzie Nauki Ośrodka Przetwarzania Informacji – Państwowego Instytutu Badawczego.

¹² Do 30 września 2010 r. była to kategoria naukowa 1 na podstawie art. 47 ust. 2 ustawy wprowadzającej reformę systemu nauki. Następnie od 1 października 2010 r. do 30 września 2018 r. kandydatów na członków Rady mogły zgłaszać podmioty z kategorią naukową A na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o NCN w brzmieniu z dnia 1 października 2010 r., a od 1 października 2018 r. – z kategorią naukową A+ albo A na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o NCN w brzmieniu

zgłosiły łącznie 347 kandydatów do pierwszej Rady NCN. W dniu 14 grudnia 2010 r.¹³ Minister powołał 12 członków pierwszej kadencji Rady NCN na okres dwóch lat, spośród 24 kandydatów wskazanych przez Zespół, zatem w terminie nie dłuższym niż trzy miesiące od dnia wejścia w życie ustawy o NCN, co było zgodne z art. 47 ust. 1 ustawy wprowadzającej reformę systemu nauki.

(akta kontroli str. 73, 75-76, 186-195)

Z dniem 7 grudnia 2014 r. Minister, zgodnie z art. 47 ust. 3 ww. ustawy, po zasięgnięciu opinii Przewodniczącego Rady NCN, przedłużył okres powołania 12 członków Rady NCN do dnia 14 grudnia 2014 r. (na kolejne dwa lata)¹⁴.

(akta kontroli str. 97-104)

W związku z naborem kandydatów na członków Rady NCN w latach 2012, 2014, 2016 i 2018, Minister zamieszczał w Biuletynie Informacji Publicznej¹⁵ na stronie podmiotowej MNiSW oraz w siedzibie Ministerstwa ogłoszenia o przyjmowaniu zgłoszeń kandydatów na członków Rady NCN około sześć miesięcy przed upływem kadencji członków Rady, co było zgodne z § 1 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 września 2010 r. w sprawie sposobu i trybu wyłaniania kandydatów na członków Rady Narodowego Centrum Nauki¹⁶. Ogłoszenia zawierały termin, miejsce i sposób składania zgłoszeń, a także sposób podania do publicznej wiadomości list kandydatów na członków Rady, co było zgodne z § 1 ust. 3 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków NCN. Odnośnie do terminu podania do publicznej wiadomości ww. list kandydatów, co było wymagane w § 1 ust. 3 pkt 2 ww. rozporządzenia, w ogłoszeniach wskazywano na ich umieszczenie „niezwłocznie po rozpatrzeniu wszystkich zgłoszeń”.

(akta kontroli str. 77-96)

W latach 2012-2018, w związku z naborem kandydatów na członków Rady NCN, jednostki naukowe posiadające kategorię naukową A+ lub A oraz organizacje reprezentujące środowisko naukowe, w sposób poprawny formalnie zgłosiły odpowiednio: 168 kandydatów w 2012 r., 113 kandydatów w 2014 r., 151 kandydatów w 2016 r. oraz 133 kandydatów w 2018 r. Kandydatur niespełniających wymagań formalnych było odpowiednio: osiem w 2012 r., 24 w 2014 r. oraz 32 w 2018 r. Zespół Identyfikujący, podczas posiedzeń w dniach: 18 września 2012 r., 3 września 2014 r. oraz 6 września 2018 r., dokonał oceny zgłoszeń kandydatów na członków Rady NCN pod względem formalnej zgodności z ogłoszeniami oraz wymaganiami rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków NCN, a także ustalił listy po 24 kandydatów na członków Rady.

Listy kandydatów niespełniających wymogów formalnych stanowiły załączniki do protokołów z posiedzeń Zespołu Identyfikującego. Zamieszczono w nich powody uznania kandydatur za niespełniające wymagań. W przypadku naboru kandydatów na członków Rady NCN w 2016 r. Zespół Identyfikujący nie sporządził protokołu

nadany ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669, ze zm.).

¹³ Zarządzeniem nr 51/2010 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 grudnia 2010 r. w sprawie powołania Rady Narodowego Centrum Nauki.

¹⁴ Przewodniczący Rady NCN pismem nr NCN-KR-0005/26/12 z dnia 18 września 2012 r. wskazał listę 12 kandydatów, którym w jego opinii powinien zostać przedłużony okres powołania na kolejne dwa lata, wraz z jedną kandydaturą rezerwową. Minister przedłużył okres powołania 11 proponowanym członkom Rady NCN oraz jednemu członkowi Rady będącemu kandydatem rezerwowym.

¹⁵ Dalej: BIP.

¹⁶ Dz. U. Nr 181, poz. 1220, dalej: „rozporządzenie w sprawie wyłaniania kandydatów na członków Rady NCN”, utraciło moc z dniem 30 czerwca 2019 r. na podstawie art. 349 pkt 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. poz. 1669, ze zm.).

z posiedzenia w dniu 19 września 2016 r. Jak wyjaśnił pan Bogdan Szkup, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki, przepisy ustawy o NCN nie wskazują na konieczność przyjęcia przez Zespół regulaminu pracy i nie określają kryteriów oceny ani dokumentowania tego procesu, czy obowiązku sporządzania protokołu, a w 2016 r. stan prac Zespół Identyfikujący zaraportował bezpośrednio Ministrowi. Z przekazanej dokumentacji wynika, że przewodniczący Zespołu przekazał Ministrowi listy 24 kandydatów na członków Rady NCN dwukrotnie, pismami z dnia 27 września i 21 listopada 2016 r.

W kontrolowanym okresie nie rozpatrywano zgłoszenia kandydata na członka Rady NCN po terminie wskazanym w ogłoszeniach, co było zgodne z § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków NCN.

(akta kontroli str. 8-11, 166-185, 228-231, 1833-1873, 196-225)

Zgodnie z § 4 decyzji nr 9/2010 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 października 2010 r. w sprawie powołania Zespołu Identyfikującego Członków Rady NCN obsługę Zespołu Identyfikującego zapewniał Departament Instrumentów Polityki Naukowej. W dniu 19 czerwca 2012 r. Minister poinformował Przewodniczącego Zespołu, że z uwagi na zmianę regulaminu organizacyjnego MNiSW zadania związane z obsługą Zespołu zostały powierzone Departamentowi Kontroli i Nadzoru. Powyższym pismem Minister zwrócił się do Przewodniczącego o stanowisko w sprawie możliwości dokonania przez ww. Departament wstępnej analizy przesłanych zgłoszeń, w celu sporządzenia dla Zespołu stosownych wykazów zgłoszonych kandydatów, na co Przewodniczący wyraził zgodę pismem z dnia 2 lipca 2012 r. Odnosnie do udziału pracowników MNiSW w pracach Zespołu w 2014 r. pani Anna Wellisz, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki, wyjaśniła: „w 2014 r. powyższe ustalenia pozostały zapewne w mocy ze względu na ten sam skład Zespołu Identyfikującego i brak zmiany komórki obsługującej Zespół, jednak w dokumentacji brak potwierdzenia tego faktu”. Następnie w latach 2016-2018 Minister pismami z dnia 10 czerwca 2016 r. oraz 25 czerwca 2018 r. zwrócił się do Przewodniczących Zespołu o stanowisko i wyrażenie zgody w sprawie możliwości dokonania przez Departament Nauki wstępnej analizy zgłoszeń w celu sporządzenia wykazu zawierającego podstawowe informacje na temat zgłoszonych kandydatów. Przewodniczący wyrazili zgodę drogą mailową odpowiednio 14 czerwca 2016 r. oraz 18 lipca 2018 r. W sprawie uczestniczenia pracowników MNiSW w pracach Zespołu Identyfikującego pani Anna Wellisz, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki, wyjaśniła, że pracownicy ci uczestniczyli w posiedzeniach wyłącznie jako obsługa administracyjno-techniczna, a ich rola polegała na przygotowaniu posiedzenia (rezerwacja sali, przygotowanie wyposażenia, lista obecności, przygotowanie dokumentów), a następnie – za zgodą Przewodniczącego Zespołu – protokołowaniu pracy Zespołu i pomocy przy sprawnym odnajdywaniu zgłoszeń kandydatów członków Rady. Wyjaśniła także, że Zespół Identyfikujący otrzymał oryginalne zgłoszenia wszystkich kandydatów oraz listy sporządzone po wstępnej weryfikacji i dokonywał ostatecznej weryfikacji zgłoszeń pod względem formalnym, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

(akta kontroli str. 30-31, 1476-1477, 1481-1493)

W BIP Ministerstwa zamieszczono listy kandydatów na członków Rady NCN, którzy spełniają wymogi formalne, w porządku alfabetycznym, oddzielnie dla każdej z grup dziedzin nauki, wraz z informacją o liczbie zgłoszeń danej osoby, co było zgodne z § 4 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków NCN. Listy zamieszczono w BIP odpowiednio w dniu 9 września 2010 r., 19 września 2012 r., 4 września 2014 r., 27 września 2016 r. oraz 10 września 2018 r.

(akta kontroli str. 166-195)

W ramach naborów w latach 2012, 2014 i 2018 Zespół Identyfikujący ponad dwa miesiące przed upływem kadencji dwunastu członków Rady (tzn. w dniach 2 października 2012 r., 3 września 2014 r. i 6 września 2018 r.) przekazał Ministrowi listę z 24 kandydatami, co było zgodne z § 5 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków NCN. Minister powołał członków Rady spośród kandydatów wskazanych przez Zespół Identyfikujący, na kadencje rozpoczynające się odpowiednio od 14 grudnia 2012 r., 15 grudnia 2014 r. oraz 15 grudnia 2018 r. W przypadku naboru w roku 2016 przewodniczący Zespołu Identyfikującego pismem z dnia 27 września 2016 r. przekazał Ministrowi listę 24 kandydatów. Kolejna, przekazana przez przewodniczącego Zespołu (pismem z dnia 21 listopada 2016 r.) lista zawierała 24 kandydatury, z czego sześciu kandydatów nie występowało na poprzedniej liście. Ostatecznie Minister powołał członków Rady spośród kandydatów wskazanych na liście Zespołu Identyfikującego w dniu 21 listopada 2016 r., na kadencję rozpoczynającą się od 15 grudnia 2016 r.

(akta kontroli str. 226-298)

W kontrolowanym okresie siedmiokrotnie powoływano członków Rady NCN w celu uzupełnienia jej składu¹⁷. Powodem powyższego w pięciu przypadkach było złożenie rezygnacji (art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy o NCN), w jednym przypadku objęcie funkcji wiceprezesa Polskiej Akademii Nauk (art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy o NCN), w jednym przypadku śmierć członka Rady NCN (art. 16 ust. 2). Osoby powołane w ich miejsce były zgłoszone na tę samą kadencję, w sześciu przypadkach w ramach tej samej grupy dziedzin nauki, zgodnie z § 7 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków NCN. W jednym przypadku członek Rady NCN, zgłoszony w ramach grupy dziedzin *Nauki Humanistyczne i Społeczne*, powołany przez Ministra w skład Rady NCN w dniu 13 listopada 2014 r., złożył rezygnację z pełnionej funkcji w dniu 9 grudnia 2014 r. Minister w dniu 10 grudnia 2014 r. powołał w jego miejsce kandydata zgłoszonego w ramach grupy dziedzin *Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej*.

(akta kontroli str. 299-313)

W latach 2014, 2016 i 2018, po powołaniu członków Rady NCN, Minister zwołał posiedzenia Rady danych kadencji w terminie określonym w § 8 ust. 1 statutu NCN, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 września 2010 r. w sprawie nadania statutu Narodowego Centrum Nauki¹⁸. W Ministerstwie nie posiadano dokumentacji związanej ze zwołaniem pierwszego posiedzenia Rady pierwszej kadencji, jak również pierwszego posiedzenia członków Rady powołanych w 2012 r.

(akta kontroli str. 314-342)

3. Do czasu wyłonienia Dyrektora NCN jego funkcję pełnił Pełnomocnik do spraw utworzenia NCN, który został powołany przez Ministra z dniem 1 października 2010 r., w terminie zgodnym z art. 46 ust. 1 ustawy wprowadzającej reformę systemu nauki. Minister na czas pełnienia tej funkcji ustalił Pełnomocnikowi wynagrodzenie w wysokości nieprzekraczającej sześciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, co było zgodne z art. 8 pkt 5 lit. a ustawy z dnia 3 marca 2010 r. *o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi*¹⁹. W dniu 22 października 2010 r. Pełnomocnik przedstawił projekt planu finansowego

¹⁷ W dniu 16 stycznia 2014 r., 10 grudnia 2014 r., 22 kwietnia 2015 r., 11 czerwca 2015 r., 12 października 2016 r., 21 listopada 2018 r., 23 listopada 2018 r.

¹⁸ Dz. U. Nr 171, poz. 1154, ze zm.

¹⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 2136, dalej: ustawa o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi.

NCN, sporządzony na miesiące październik – grudzień 2010 r., tj. zgodnie z art. 46 ust. 3 ustawy wprowadzającej reformę systemu nauki. Po uzgodnieniach pomiędzy MNiSW a Pełnomocnikiem do spraw utworzenia NCN²⁰ plan finansowy NCN na okres od 1 do 31 grudnia 2010 r. został przedstawiony Ministrowi 25 listopada 2010 r. i przez niego zatwierdzony²¹. Pełnomocnik pełnił swoją funkcję do 3 marca 2011 r.

(akta kontroli str. 343-344, 401-415)

W kontrolowanym okresie do komisji w sprawie konkursów na stanowisko Dyrektora NCN Minister wskazał po dwie osoby, odpowiednio w dniach 3 stycznia 2011 r., 5 września 2014 r. oraz 7 listopada 2018 r., tj. zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 grudnia 2010 r. *w sprawie konkursów na stanowiska Dyrektora i zastępcy Dyrektora Narodowego Centrum Nauki*²². W tym okresie Minister wskazał trzykrotnie po jednej osobie do komisji w sprawie konkursów na stanowisko zastępcy Dyrektora NCN, odpowiednio w dniu 25 marca 2011 r., 29 maja 2014 r. oraz 28 maja 2018 r., tj. zgodnie z § 3 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie konkursów na stanowiska Dyrektora i zastępcy Dyrektora NCN.

(akta kontroli str. 1578-1590)

W latach 2011-2018, na podstawie art. 4 ust. 6 ustawy o NCN, Minister powołał kolejno Dyrektorów NCN na czteroletnią kadencję, w następujących terminach:

- 4 marca 2011 r. – od 4 marca 2011 r. do 3 marca 2015 r. na podstawie wniosku Rady NCN z tego samego dnia²³,
- 2 marca 2015 r. – od 4 marca 2015 r. do 4 marca 2019 r. na podstawie wniosku Rady NCN z dnia 12 lutego 2015 r.²⁴.

Miesięczne wynagrodzenie Dyrektorów NCN dwóch kolejnych kadencji ustalane przez Ministra nie przekraczało sześciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, co było zgodne z art. 8 pkt 5 lit. a ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi.

Na podstawie uchwały nr 16/2012 z dnia 8 marca 2012 r. Rady NCN w sprawie oceny merytorycznej wykonania zadań przez Dyrektora NCN, Przewodniczący Rady Centrum zwrócił się do Ministra²⁵ o przyznanie nagrody rocznej dla Dyrektora NCN za rok 2011. Minister poinformował o braku możliwości przyznania ww. nagrody, z uwagi na § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 28 grudnia 2001 r. *w sprawie szczegółowych zasad i trybu przyznawania nagrody rocznej osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi*²⁶, obowiązującego do dnia 10 kwietnia 2012 r.²⁷, a także § 3 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 marca 2012 r. *w sprawie przyznawania nagrody*

²⁰ Notatka Dyrektora Departamentu Budżetu i Finansów w MNiSW dla Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 października 2010 r. (nr MNIS-DBF-WFB-178-1992-1/KŁ/10), pismo Pełnomocnika do spraw utworzenia NCN do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2010 r., pismo Podsekretarza Stanu w MNiSW do Pełnomocnika do spraw utworzenia NCN z dnia 15 listopada 2010 r. (nr MNISW-DPN-SPP-5000-6395-6/PM/10).

²¹ Brak daty zatwierdzenia.

²² Dz. U. Nr 238, poz. 1585, dalej: rozporządzenie w sprawie konkursów na stanowiska Dyrektora i zastępcy Dyrektora NCN.

²³ W nawiązaniu do uchwały nr 6/2011 Rady NCN w sprawie przedstawienia Ministrowi kandydata na stanowisko Dyrektora NCN.

²⁴ W nawiązaniu do uchwały nr 13/2015 z dnia 12 lutego 2015 r. Rady NCN w sprawie przedstawienia kandydata na stanowisko Dyrektora NCN.

²⁵ Pismem z dnia 12 marca 2012 r. (Nr NCN/KR/005/22/2012).

²⁶ Dz.U. z 2002 r. Nr 4, poz. 38.

²⁷ W odniesieniu do podmiotów podległych ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego.

rocznej osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi²⁸, obowiązującego od 10 kwietnia 2012 r. Zgodnie z powyższymi przepisami nagroda roczna może być przyznana uprawnionemu, który pełnił funkcję albo zajmował stanowisko przez cały rok obrotowy. Dyrektor NCN, pełniący funkcję od dnia 4 marca 2011 r. do dnia 3 marca 2015 r., otrzymał dwukrotnie nagrodę roczną na podstawie § 2 pkt 1 rozporządzenia w sprawie przyznawania nagrody rocznej, w związku z art. 10 ust. 1 ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi. Nagroda wyniosła dwukrotność przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego za 2012 r. oraz jednokrotność ww. wynagrodzenia za 2013 r. Dyrektor NCN, pełniący funkcję od dnia 4 marca 2015 r. do dnia 3 marca 2019 r., otrzymał nagrodę roczną trzykrotnie. Nagroda wyniosła trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego za 2016 r., jednokrotność ww. wynagrodzenia za 2017 r. oraz trzykrotność ww. wynagrodzenia za 2018 r.

Przyznanie nagród rocznych było poprzedzone złożeniem wniosku przez Radę NCN do Ministra, zgodnie z § 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie przyznawania nagrody rocznej. Jednokrotnie (w przypadku nagrody za 2017 r.) Minister przyznał nagrodę trzykrotnie niższą, niż wnioskowała Rada NCN. W jednym przypadku (nagrada za 2012 r.) Minister zwrócił się o uzupełnienie argumentacji dotyczącej merytorycznej oceny działalności Dyrektora NCN. Wysokość każdej z przyznanych nagród była zgodna z art. 10 ust. 7 ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi.

(akta kontroli str. 347-400)

4. W latach 2011-2018 Minister przekazał NCN środki finansowe w łącznej wysokości 7 554 102,4 tys. zł, z czego: 7 169 553,4 tys. zł tytułem dotacji celowej na realizację zadań, 286 074,0 tys. zł tytułem dotacji podmiotowej na pokrycie bieżących kosztów zarządzania zadaniami realizowanymi przez NCN oraz 88 475,0 tys. zł dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji. W tym czasie NCN wykorzystało 98,6% przekazanych środków finansowych, tj. 7 439 350,9 tys. zł, z czego 7 144 218,7 tys. zł tytułem dotacji celowej na realizację zadań, 221 923,5 tys. zł tytułem dotacji podmiotowej na pokrycie bieżących kosztów zarządzania zadaniami realizowanymi przez NCN oraz 73 208,6 tys. zł dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji.

(akta kontroli str. 25-26)

W okresie objętym kontrolą Minister corocznie zatwierdzał przedłożony przez Dyrektora NCN²⁹ projekt planu finansowego zaopiniowany przez Radę Centrum. Po wejściu w życie ustaw budżetowych na poszczególne lata Minister zatwierdzał plan finansowy Centrum i plan finansowy w układzie zadaniowym na dany rok budżetowy oraz na dwa kolejne lata. Ponadto Minister 20-krotnie zatwierdzał zmiany planów finansowych NCN. Zmiany planów finansowych związane były m.in. z nowelizacją ustaw budżetowych, a także realizacją nowych programów finansowanych ze środków europejskich.

(akta kontroli str. 401-579)

W latach 2011-2018 Minister przyjmował sprawozdania z działalności NCN oraz dokonywał oceny działalności Centrum na ich podstawie. Z uwagi na krótki czas funkcjonowania NCN w 2010 r. nie zostało sporządzone odrębne sprawozdanie za 2010 r. Informacje o działalności NCN w tym okresie zostały natomiast przedstawione w przyjętym przez Ministra sprawozdaniu za 2011 r. Każdorazowo ocena była sporządzana przez komórki organizacyjne Ministerstwa i składała

²⁸ Dz. U. poz. 323, dalej: rozporządzenie w sprawie przyznawania nagrody rocznej.

²⁹ W 2011 r. projekt przedłożył Pełnomocnik ds. utworzenia NCN.

się z opisu finansów NCN, w tym poziomu wykorzystania środków, danych liczbowych dotyczących projektów, współpracy międzynarodowej i innych danych związanych z działalnością Centrum. Sprawozdania z działalności NCN były kierowane do zaopiniowania przez Komitet Polityki Naukowej oraz Radę Główną Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Opinie wraz z uzasadnieniem zawierającym uwagi oraz postulaty zmian w działalności NCN przed przekazaniem ich Ministrowi były kierowane do Centrum z prośbą o zajęcie stanowiska. Ponadto przedstawiciele NCN uczestniczyli w wybranych posiedzeniach ww. gremiów. Rekomendacje dotyczyły m.in. zachowania transparentności procedur, weryfikacji zasad powoływania ekspertów, opracowania wskaźników oceny efektów w podziale na dyscypliny nauki, wprowadzenia szkoleń wnioskodawców oraz stworzenia jednolitej instrukcji ogólnych zasad przygotowania i realizacji projektu. W okresie objętym kontrolą Minister przyjął wszystkie sprawozdania z działalności NCN, nie wnosząc do nich uwag.

Minister zatwierdzał również sprawozdania finansowe NCN. Minister wyraził zgodę, aby pierwsze sprawozdanie finansowe obejmowało okres od 1 października 2010 r. do 31 grudnia 2011 r.³⁰ W kolejnych latach okres sprawozdawczy pokrywał się z rokiem podatkowym. Do sprawozdania dołączana była opinia biegłego rewidenta zatrudnionego w firmie audytorskiej wybieranej przez Ministra. Postępowanie w zakresie udzielenia zamówienia zostało przeprowadzone przez NCN. Z uwagi na wartość zamówienia poniżej równowartości w złotych polskich kwoty 30 000 euro NCN nie stosowało przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*³¹ (wyłączenie, o którym mowa w art. 4 pkt 8 powołanej ustawy). W latach 2011- 2016 wybór firmy audytorskiej następował każdego roku. Minister, dokonując wyboru, kierował się kryterium ceny i doświadczenia, z uwzględnieniem także wymogu, aby kluczowy biegły rewident nie wykonywał czynności rewizji finansowej w NCN w okresie dłuższym niż 5 lat³². W celu przeprowadzenia badania sprawozdań za lata 2017 i 2018 r. Minister dokonał wyboru firmy audytorskiej na okres dwóch lat, do czego był zobowiązany w myśl art. 66 ust. 5 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o *rachunkowości*³³, który wszedł w życie 21 czerwca 2017 r.

(akta kontroli str. 580-1106, 1515-1574)

W latach 2011-2018, na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o *kontroli w administracji rządowej*³⁴, Minister przeprowadził w NCN dwie kompleksowe kontrole obejmujące m.in. prawidłowość wydatkowania środków z budżetu państwa. Pierwsza kontrola objęła okres od października 2010 do końca września 2011 r. W wyniku kontroli zostało sformułowanych 11 uwag w zakresie działalności NCN. Uwagi dotyczyły konieczności: wydatkowania dotacji zgodnie z jej przeznaczeniem, dokonywania klasyfikacji zakupionych składników majątkowych zgodnie z przepisami o rachunkowości, doprowadzenia do zgodności ewidencji analitycznej rachunków bankowych z ewidencją rozrachunków, opracowywania list rankingowych projektów niebudzących wątpliwości co do zasadności zakwalifikowania projektu do finansowania, wypełniania arkuszy oceny wniosków

³⁰ Zgodnie z art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 865, ze zm.) w przypadku podjęcia po raz pierwszy działalności, pierwszy rok podatkowy trwa od dnia rozpoczęcia działalności do końca roku kalendarzowego albo do ostatniego dnia wybranego roku podatkowego, nie dłużej jednak niż dwanaście kolejnych miesięcy kalendarzowych.

³¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1843.

³² Zgodnie z art. 89 ust. 1 z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1000, ze zm.) kluczowy biegły rewident nie może wykonywać czynności rewizji finansowej w tej samej jednostce zainteresowania publicznego w okresie dłuższym niż 5 lat. Ustawa utraciła moc z dniem 21 czerwca 2017 r.

³³ Dz. U. z 2019 r. poz. 351, dalej: ustawa o rachunkowości.

³⁴ Dz. U. Nr 185, poz. 1092, ze zm.

o finansowanie projektu w sposób niebudzący wątpliwości, paraflowania poprawek przez osoby upoważnione, zwrócenia się do Ministerstwa Finansów z prośbą o zmianę stanowiska dotyczącego obowiązku sprawozdawania według zasady kasowej, stosowania zapisu w fakturach o trybie zamówień publicznych, dokonania analizy możliwości zmiany dotychczasowego sposobu ewidencjonowania zaliczek przekazanych beneficjentom, wdrożenia procedur kontroli i planu kontroli na 2012 r., oceny możliwości podporządkowania zespołu ds. kontroli bezpośrednio Dyrektorowi NCN.

Druga kontrola objęła okres od października 2011 r. do października 2012 r. Działalność NCN została oceniona pozytywnie, a zalecenia sformułowane podczas poprzedniej kontroli zostały przez NCN zrealizowane.

Do udziału w ww. kontrolach Minister powołał dwóch ekspertów, spośród prowadzonej w funkcjonującym wówczas Departamencie Kontroli i Nadzoru listy osób spełniających wymogi formalne określone w art. 31b ust. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o *zasadach finansowania nauki*³⁵. Wypłacone ekspertom wynagrodzenie w wysokości po 3 830,00 zł było zgodne ze stawkami wynagrodzenia określonymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2010 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia członków Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych, Komitetu Polityki Naukowej, zespołów ewaluacji i zespołów powoływanych przez ministra właściwego do spraw nauki oraz recenzentów i ekspertów³⁶.

(akta kontroli str. 1458-1479, 1494-1514, 1799-1830)

NCN przekazało Ministrowi sprawozdania z audytów Centrum wykonanych w roku 2014 i 2018. Sprawozdania te stwierdzały wiarygodność danych liczbowych i opisowych zawartych w dokumentach związanych z prowadzoną działalnością, poprawność dokumentowania i ewidencyjnego wyodrębnienia operacji gospodarczych oraz opracowania sprawozdań, adekwatność i skuteczność systemu zarządzania i kontroli w NCN w obszarze działalności objętym audytem oraz prawidłowość rozliczania otrzymywanych dotacji, z uwzględnieniem uwag dotyczących stwierdzonych nieprawidłowości (w jednym przypadku). Pani Anna Wellisz, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki wyjaśniła, że wyniki audytów były analizowane przez Ministra pod kątem podjęcia ewentualnych czynności nadzorczych lub kontrolnych, jednak ww. audyty nie stwierdzały nieprawidłowości i uchybień, które skutkowałyby podjęciem czynności przez Ministra. Pismami z dnia 16 lipca 2014 r.³⁷ oraz 6 lipca 2018 r.³⁸ Dyrektor NCN informował Ministra o sposobie uwzględnienia zaleceń po przeprowadzonych audytach.

(akta kontroli str. 1107-1176, 1205)

W latach 2011-2018 Minister, w ramach pełnionego nadzoru, dwukrotnie zwracał się do NCN o przekazanie dokumentów związanych z zakupem nieruchomości z przeznaczeniem na siedzibę NCN. Dokumenty obejmowały m.in. korespondencję pomiędzy Prezydentem Miasta Krakowa a NCN w sprawie pozyskania nieruchomości nadającej się na siedzibę NCN, analizy opłacalności zakupu nieruchomości na rynku wraz z rekomendacjami, raport z audytu technicznego potencjalnej nieruchomości oraz opinię prawną.

(akta kontroli str. 1181-1196)

W okresie objętym kontrolą do Ministerstwa wpłynęło 30 skarg związanych z funkcjonowaniem NCN. Najliczniejszą grupą (14 skarg) były skargi na dokonane

³⁵ Dz. U. z 2018 r. poz. 87. Ustawa została uchylona z dniem 1 października 2018 r.

³⁶ Dz. U. Nr 181 poz. 1221, ze zm., które utraciło moc 1 czerwca 2015 r.

³⁷ Nr NCN-ZKA/8/MW/14.

³⁸ Nr ZKA.0810.1.2018.

oceny złożonych wniosków w konkursach NCN. Pozostałe skargi dotyczyły kwestii związanych z funkcjonowaniem NCN, upowszechnianiem wiedzy o organizowanych konkursach, respektowaniem zasady równego dostępu do finansowania badań naukowych oraz oceny raportów końcowych realizowanych projektów. Minister przed udzieleniem odpowiedzi składającemu skargę zwracał się do NCN o zajęcie stanowiska w sprawie. Rozpatrzeniu podlegały również skargi niezawierające wskazania nadawcy (skargi anonimowe). Odpowiadając na skargę, wskazywano m.in., że NCN jest państwową agencją wykonawczą i Minister nie może wpływać na działania przez nią podejmowane, w szczególności że nie jest właściwy do zmiany oceny złożonych wniosków. Skargi zostały rozpatrzone zgodnie z obowiązującymi procedurami wewnętrznymi Ministerstwa³⁹.

(akta kontroli str. 1177-1180)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Minister w sposób ograniczony weryfikował spełnianie przez członków Zespołu Identyfikującego oraz członków Rady NCN wymogów określonych w ustawie o NCN, dotyczących przeciwdziałania konfliktowi interesów, co było działaniem nierzetelnym.

Zgodnie z art. 12 ust. 3 pkt 4 i 5 oraz art. 15 ust. 4 pkt 4 i 5 ustawy o NCN w skład Zespołu Identyfikującego i Rady NCN mogą być powołane osoby niepozostające w związku małżeńskim, pokrewieństwie lub powinowactwie do drugiego stopnia oraz niepozostające w stosunku prawnym, który może mieć wpływ na ich prawa i obowiązki, z członkami Rady, Zespołami Ekspertów, Dyrektorem NCN lub Koordynatorami Dyscyplin. Równocześnie, zgodnie z art. 15 ust. 5 i 6, członkostwa w Radzie NCN nie można łączyć z członkostwem m.in. w Zespole Identyfikującym, Komisji Ewaluacji Nauki oraz funkcjami m.in. w Polskiej Akademii Nauk czy Sieci Badawczej Łukasiewicz. Tymczasem Minister weryfikował powyższe w następujący sposób:

- w przypadku kandydatów na członków Zespołu Identyfikującego – do listopada 2018 r. na podstawie nieudokumentowanej rozmowy telefonicznej, a od listopada 2018 r. – na podstawie mailowego potwierdzenia o braku ograniczeń wskazanych w ww. przepisach prawa;
- w przypadku kandydatów na członków Rady NCN - na podstawie oświadczeń kandydatów o treści „potwierdzam znajomość przepisów, nakładających obowiązki i ograniczenia wynikające z bycia członkiem Rady”.

W sprawie sprawdzania spełniania wymogów określonych w art. 12 ust. 3 pkt 4 i 5 ustawy o NCN pani Anna Wellisz, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki wyjaśniła m.in., że ww. ustawa ani akty wykonawcze nie dają żadnych wytycznych co do sposobu weryfikowania spełniania wymogów ustawowych przez członków Zespołu Identyfikującego, w szczególności przepisy nie wskazują formy, w jakiej ma się odbywać weryfikacja, zatem jedyną dopuszczalną metodą weryfikacji spełnienia ww. warunków jest dobrowolne oświadczenie osoby wskazanej przez Ministra o spełnianiu kryteriów ustawowych. Wyjaśniła również, że z uwagi na konieczność zapewnienia przejrzystości i rzetelności ocen wniosków w konkursach NCN oraz zagwarantowania bezstronności ekspertów, Rada NCN podaje do publicznej wiadomości jedynie nazwiska

³⁹ Tj. Zarządzeniem nr 36/2010 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie zasad przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. Urz. MNiSW nr 3 poz. 61), Zarządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 października 2015 r. w sprawie zasad przyjmowania i rozpatrywania skarg, wniosków i petycji w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. Urz. MNiSW poz. 59) oraz Zarządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie zasad przyjmowania i rozpatrywania skarg, wniosków oraz petycji w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. Urz. MNiSW poz. 43).

przewodniczących Zespołów Ekspertów, a pełna lista osób biorących udział w pracach tych Zespołów jest ogłaszana raz do roku po zakończeniu wszystkich procedur konkursowych. Ponadto wyjaśniła, że listy ekspertów, dane dotyczące Dyrektora, Rady NCN i Koordynatorów Dyscyplin oraz każdorazowe zmiany publikowane są na stronie NCN. Wyjaśniła także, że w ocenie Departamentu Nauki od wybitnych przedstawicieli nauki, jakimi są członkowie Zespołu Identyfikującego, należy oczekiwać przestrzegania zasad i wartości etycznych, zatem informowania o ryzyku konfliktu interesów lub takim stosunku prawnym, który może mieć wpływ na ich prawa lub obowiązki. Wskazała również na opracowane przez Radę NCN i Dyrektora NCN wewnętrzne uregulowania dotyczące zasad etycznych⁴⁰. Odnośnie do sprawdzania spełniania wymogów określonych w art. 15 ust. 4 pkt 4 i 5 oraz ust. 5 i 6 ustawy o NCN wyjaśniła, że zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków NCN oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz znajomości przepisów nakładających obowiązki i ograniczenia wynikające z bycia członkiem Rady jest obowiązkową częścią zgłoszenia kandydata na członka Rady.

Najwyższa Izba Kontroli zauważyła, że zgodnie z przepisami ustawy o NCN Minister powołuje członków Zespołu Identyfikującego i członków Rady NCN. Sprawdzenie spełniania ww. wymogów przez członków Zespołu na podstawie niedokumentowanej rozmowy telefonicznej oraz korespondencji mailowej jest niewystarczające. Równocześnie weryfikowanie spełniania ww. wymogów przez członków Rady NCN poprzez przyjęcie oświadczenia o znajomości przepisów nie jest tożsame z oświadczeniem woli tych osób o przestrzeganiu ww. przepisów. Zdaniem Izby obowiązki Ministra dotyczą sprawdzania, czy w przypadku członków Zespołu Identyfikującego, jak i członków Rady NCN przez cały okres pełnienia przez nich funkcji nie wystąpiły przesłanki określone w ww. przepisach, wskazujące na możliwy konflikt interesów.

Jednocześnie Izba zauważyła trudność w weryfikowaniu niepozostawiania w konflikcie interesów członków Zespołu Identyfikującego i Rady NCN w stosunku do Zespołów Ekspertów, niemniej jednak wypracowanie odpowiedniego sposobu postępowania w tym zakresie w stosunku do wszystkich wskazanych osób jest niezbędne w związku ze wskazanymi przepisami prawa.

(akta kontroli str. 1204-1205, 1296-1314, 1594-1596, 1725, 1735, 1759, 1777, 1792)

2. W dniu 10 grudnia 2014 r., po rezygnacji członka Rady NCN zgłoszonego w ramach grupy dziedzin *Nauki Humanistyczne i Społeczne*, Minister powołał na jego miejsce kandydatkę zgłoszoną w ramach grupy dziedzin *Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej*. Było to niezgodne z § 7 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków Rady NCN, w którym wskazano, że w przypadku odwołania przez Ministra członka Rady przed upływem jej kadencji, na jego miejsce jest powoływana osoba wskazana przez Zespół Identyfikujący spośród kandydatów, zgłoszonych na tę samą kadencję do tej samej grupy dziedzin nauki.

Członek Rady NCN, który złożył rezygnację, został zgłoszony w ramach grupy dziedzin *Nauki Humanistyczne i Społeczne*, co Zespół Identyfikujący potwierdził w dokumentacji ze swojego posiedzenia, jak również w ogłoszeniu opublikowanym w BIP. Jednocześnie lista kandydatów przekazana przez Zespół Ministrowi nie zawierała informacji o reprezentowanych przez kandydatów

⁴⁰ Zasady Etyczne członków Rady i Ekspertów Narodowego Centrum Nauki przyjęte Uchwałą nr 22/2017 z dnia 9 lutego 2017 r., Zarządzenie Dyrektora Narodowego Centrum Nauki nr 55/2017 z dnia 5 września 2017 r. w sprawie zmian Zasad etycznych Dyrektora, Zastępcy Dyrektora, Koordynatorów Dyscyplin oraz pracowników Narodowego Centrum Nauki.

grupach dziedzin. Po rezygnacji kandydata Departament Nauki, niezgodnie z powyższymi dokumentami, rekomendował Ministrowi w dokumencie wewnętrznym MNiSW⁴¹ uzupełnienie Rady NCN o kandydatkę zgłoszoną w ramach grupy dziedzin *Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej*, pomimo że – zgodnie z obowiązującymi przepisami – skład Rady NCN należało uzupełnić o członka reprezentującego grupę dziedzin *Nauki Humanistyczne i Społeczne*.

W powyższej sprawie pani Anna Wellisz, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki wyjaśniła m.in., że członek Rady NCN, który złożył rezygnację był uprzednio zgłoszony do grupy dziedzin *Nauki Humanistyczne i Społeczne*, ale Zespół uznał jego dorobek jako odpowiadający grupie dziedzin *Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej* i w związku z tym rekomendował jego powołanie do Rady NCN. Zatem po jego rezygnacji Zespół rekomendował kandydatkę zgłoszoną do grupy dziedzin *Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej*, która ostatecznie została powołana w skład Rady.

Przedstawione w toku kontroli dokumenty nie potwierdzają, aby Zespół Identyfikujący rekomendował Ministrowi powołanie pierwotnego kandydata w ramach grupy dziedzin *Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej*. Wyjaśnienia te są zgodne jedynie z dokumentem wewnętrznym MNiSW dla Ministra, w którym błędnie wskazano, że Zespół rekomendował pierwotnego kandydata w ramach grupy dziedzin *Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej*.

(akta kontroli str. 177, 179, 207-216, 310-311, 1477-1478, 1483-1485)

3. W dniu 23 grudnia 2014 r., po powołaniu 12 członków Rady NCN, Minister w swoim dzienniku urzędowym ogłosił komunikat o powołanych członkach, w czterech przypadkach, podając informację o reprezentowanej przez nich grupie dziedzin nauki niezgodnie ze zgłoszeniem kandydatów oraz niezgodnie z § 2 ust. 3 oraz § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków Rady NCN.

Zgodnie z § 6 ust. 3 ww. rozporządzenia Minister w dzienniku urzędowym ogłasza komunikat o powołanych członkach Rady, wraz z informacją o reprezentowanych przez nich grupach dziedzin nauki. Zgodnie z § 2 ust. 3 wykaz grup dziedzin nauki reprezentowanych przez członków Rady NCN jest określony w załączniku do ww. rozporządzenia, a grupy te stanowią: *Nauki Humanistyczne i Społeczne*, *Nauki Ścisłe i Inżynierskie*, *Nauki o Życiu oraz Nauki o Sztuce i Twórczości Artystycznej*. Tymczasem w komunikacie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 grudnia 2014 r. o powołanych członkach Rady Narodowego Centrum Nauki⁴² podano informację, że czterej członkowie reprezentują grupę dziedzin *Nauki Humanistyczne, Społeczne i Artystyczne*.

W powyższej sprawie Pani Anna Wellisz, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki wyjaśniła, że połączenie grupy Nauk Humanistycznych oraz grupy Nauk o Sztuce i Twórczości Artystycznej w przedmiotowym komunikacie Ministra było konsekwencją bardzo małej liczby kandydatów zgłoszonych w grupie Nauk o Sztuce i Twórczości Artystycznej.

Izba zauważyła, że wskazana w komunikacie grupa dziedzin nauki nie została określona w załączniku do ww. rozporządzenia.

(akta kontroli str. 177-179, 1665)

4. Po powołaniu siedmiu członków Rady NCN w celu uzupełnienia jej składu Minister nie ogłosił komunikatów w swoim dzienniku urzędowym o powołanych członkach, wraz z informacją o reprezentowanych przez nich grupach dziedzin

⁴¹ Sygnatura: DN.ZN.178.38.2014.46.RM.

⁴² Dz. Urz. MNiSW poz. 71.

nauki. Było to niezgodne z § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie wyłaniania kandydatów na członków Rady NCN.

W powyższej sprawie pani Anna Wellisz, Zastępca Dyrektora Departamentu Nauki wyjaśniła, że ww. przepis interpretuje w ten sposób, że obowiązek publikacyjny dotyczy powołania Rady NCN w pełnym składzie i stanowi etap procedury ustalenia składu Rady NCN.

W ocenie NIK treść powołanego przepisu wskazuje na obowiązek ogłoszenia komunikatu w dzienniku urzędowym Ministra o powołanych członkach Rady, a nie – jak wskazano w wyjaśnieniach – o powołanych członkach Rady w pełnym składzie.

(akta kontroli str. 299-313, 1664-1665)

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Wypracowanie i wdrożenie mechanizmów weryfikowania spełniania przez członków Zespołu Identyfikującego oraz Rady NCN wymogów określonych w ustawie o NCN, ograniczających ryzyko wystąpienia konfliktu interesów.
2. Podjęcie działań w celu zapewnienia powoływania do Rady NCN (przy uzupełnianiu jej składu) osób z właściwej grupy dziedzin nauki.
3. Ogłaszanie komunikatów w dzienniku urzędowym Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o powołanych członkach Rady NCN każdorazowo po dokonanych zmianach w składzie Rady oraz zgodnie ze zgłoszeniem kandydatów i obowiązującymi przepisami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 31 grudnia 2019 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Tadeusz Dziuba

.....
podpis